

Комунікативний дискурс: наукова рецепція і стратегії дослідження:
зб.матеріалів Всеукраїнської наук.-практ.конф., Київ,07-08 квітня 2016р. – К.:
Міленіум, 2016. – С. 156-157

КОРІВЧАК Людмила Денисівна,

кандидат філологічних наук, доцент

Херсонського державного

університету (Херсон)

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ НАПОВНЕННЯ СИМВОЛУ ЗОРЯ У ЛІРИЦІ МИКОЛИ ЧЕРНЯВСЬКОГО

Творчість Миколи Федоровича Чернявського (3.01.1868-19.01.1938), свого часу широко відомого поета, прозаїка, публіциста, культурного і громадського діяча кінця XIX – перших десятиріч XX ст., поступово отримує належне поцінування у сучасному науковому просторі. Розвідки Я.Голобородька, Л.Голомб, Г.Земляної, О.Камінчук, І.Немченка, Н.Чухонцевої, Н.Шумило вказують на новаторський характер творчості письменника. Питання функціонування символічного образу зірок не стало об'єктом дослідження літературознавців, що й обумовлює актуальність нашої теми.

М.Чернявський у своїх віршах розкрив кризові проблеми індивідуального існування періоду рубежу віків, роздуми над одвічними питаннями земного життя, що постають як своєрідний пошук шляхів подолання духовної кризи.

Свій біль, сум від життєвих розчарувань ліричний герой поета ввіряє природним стихіям. Природа у М.Чернявського виступає не лише тлом для зображення почуттів індивіда початку XX століття, а й набуває

символічного наповнення і служить для посилення аналітичного начала. Як стверджує Л.Голомб, «у відповідності з авторовою поетикою контрасту в ліриці М.Чернявського здійснюється постійний рух знизу вгору, від землі до неба, в якому беруть участь усі живі сили природи, що постають символами поривань людської душі, її невинних пошуків ідеалу» [1, с.68].

Домінантним у ліриці М.Чернявського є образ нічного неба. Зоряне небо найбільше захоплює ліричного героя. Спостереження за зорями приносить йому спокій і внутрішній затишок. Відчуття зв'язку ліричного героя із зоряним небом носить ментальний характер. Як стверджував І.Нечуй-Левицький, «основа давньої української міфології така сама, як у всіх арійських народів: то були небесні з'явища, котрі більш од усього вразили фантазію і мисль народу» [3, с. 4].

У поезії «Після бурі», назва якої містить внутрішній паралелізм: припинення реальної бурі на морі і вщухання бурі почуттів ліричного героя, образ зір навіює спокій:

Глянув я вгору на зорі – і очі далекого неба

В душу мені подивились... І зір тихомрійне вітання

Ясно почув я у серці, мов струн спочутливих

тремтіння...[5, с.151].

Зорі – очі неба – це образ-архетип. «За даними митрополита Іларіона, зорі символізували Божі очі, думки, вони «святі й праведні». Язичники вважали зорі вікнами Неба, через які боги дивляться на світ» [4, с. 57]. В українській літературі цей образ широко використовували поети-модерністи: Леся Українка у циклі «Зоряне небо», М.Вороний – цикл «Ad astra» та ін.

М.Чернявський у вірші передає образ зір через візуальні характеристики: «срібні зорі», «іскорки неба», «зорі блискучі». Паралельно застосовуються й слухові асоціації: «зорі грають», «зорі шепчуть». Образ палаючої зірки – це «...символ містичного центру – енергії Всесвіту, який розширюється» [4, с. 57]. Споглядання зірок допомагає ліричному героєві перемогти в собі відчуття рабства, піднятися духовно.

Зоряні простори у віршах М.Чернявського постають утіленням ідеального життя. Як стверджує С.Кримський, «Пошук неба має принциповий, навіть надрелігійний смисл. Адже людина не може жити тільки відносним, плинним, усім тим, що має минати, заперечуватись, гинути.... Життя людини потребує того, що вважається (хай у певних історичних межах) абсолютним, здатним виходити за обрії швидкоплинного буття» [2, с. 75]. Почуття захоплення, зачарування переповнюють ліричного героя в поезії в прозі «Зорі». Як частина Всесвіту, ліричний герой духовно зростає, споглядаючи зорі.

У поезіях «Під зорями», «Непримітний і убогий», «Пісня ночі» образ зір – це ідеальний світ, який постає контрастом до земного буття. Миттєве перенесення ліричного героя у країну-рай відбувається у формі мрій, сну. Ідилія, яка триває декілька хвилин, заспокоює ліричного героя, вселяє надію на краще, духовно наснажує.

Образи зір, неба допомагають поетові розкрити внутрішній потяг ліричного героя до духовного зростання, наповнюють його душу витривалістю, енергією.

Література

1. Голомб Л. Творча індивідуальність Миколи Чернявського як поета-лірика / Лідія Голомб // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія філологія. – Ужгород, 2004. – Вип. 9. – С. 66 – 73.

2. Кримський С. Архетипи української культури / С. Кримський // Вісник НАН України. – 1998. – № 7–8. – С. 74 – 87.
3. Нечуй-Левицький І. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. – 2-ге вид. / Нечуй-Левицький Іван – К. : Обереги, 2003. – 144 с.
4. Словник символів. – К. : Редакція часопису «Народознавство» / За заг. Редакцією О. І. Потапенка, М. К. Дмитренка, 1997. – 155 с.
5. Чернявський М. Твори : У 2 т. / М. Чернявський – К. : Дніпро, 1966. – Т. 1. Оригінальні поезії. Переклади. – 514 с.